

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний коледж

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖЕНО

Педагогічною радою

(протокол від «30» червня 2020 р № 5.)

Директор ХТЕК КНТЕУ

Л.О. Радченко

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мікроекономіка

освітній рівень	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
галузь знань	07 Управління та адміністрування
спеціальність	075 Маркетинг
спеціалізація	Маркетинг
освітня програма	«Маркетинг»
мова навчання	українська

Розробник програми: Ключко Віталій Миколайович – кандидат економічних наук, доцент, викладач циклової комісії економіки, управління та адміністрування

Рецензент: Мерчанський Володимир Вікторович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, економіки та маркетингу Харківської державної зооветеринарної академії

Обговорено та рекомендовано до затвердження цикловою комісією економіки, управління адміністрування (протокол від 23.06.2020 № 11)

Голова циклової комісії

(підпис)

I.V. Руденко

Погоджено:

Заступник директора з навчально-методичної роботи

Л.М. Біленко

Методист вищої категорії

Г.М. Гузенко

Опис навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «**Мікроекономіка**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, галузі знань **07 Управління та адміністрування**, спеціальності **075 Маркетинг**, спеціалізації **Маркетинг**.

Обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни «**Мікроекономіка**» відводиться 180 годин 6 кредитів ЄКТС.

Предмет вивчення навчальної дисципліни «**Мікроекономіка**» є поведінка економічних суб'єктів і механізм прийняття рішень за обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання.

Передумови вивчення навчальної дисципліни «**Мікроекономіка**»: навчальна дисципліна «**Мікроекономіка**» є дисципліною циклу професійної підготовки, яка формує основні компетенції здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, які навчаються за освітньою програмою. Передумовами вивчення є оволодіння фаховими компетентностями, що сформувалися у здобувачів освіти під час навчання на початковому циклі, при вивченні таких навчальних дисциплін, як основи маркетингу, маркетингові дослідження та макроекономіка.

Міждисциплінарні зв'язки: «**Мікроекономіка**» тісно переплітається з навчальними дисциплінами, якими оволодівають здобувачі освіти за освітньою програмою, а саме: основи маркетингу, макроекономіка, маркетингові дослідження, менеджмент, промисловий маркетинг, основи реклами, фінанси, гроші та кредит.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Мікроекономіка**» є формування ринково орієнтованого економічного світогляду і знань щодо методів прийняття оптимальних господарських рішень за наявних обмежень ресурсів та альтернативних можливостей їх використання.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «**Мікроекономіка**» є надання знань про базові положення мікроекономічної теорії; поглиблення теоретичних знань з економічної теорії; прищеплення навичок використання інструментарію мікроекономічного аналізу; підготовка до вивчення прикладних дисциплін, що базуються на мікроекономічній теорії; використання результатів мікроекономічного аналізу для розробки та прийняття управлінських рішень.

Компетентності та очікувані результати навчання

Навчальна дисципліна «**Мікроекономіка**» забезпечує набуття здобувачами освіти таких **компетентностей: загальних:** здатність визначати вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності підприємств (ЗК5); здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК12); **фахових:** здатність до розробки і впровадження сукупності практичних заходів впливу на ринок або пристосування діяльності підприємства до ситуації на ринку (ФК6); здатність аналізувати поведінку ринкових суб'єктів та визначати особливості функціонування ринків (ФК11).

Очікувані результати навчання: передбачувані результати вивчення дисципліни «**Макроекономіка**» мають стати складниками таких **програмованих результатів навчання:** аналізувати і прогнозувати ринкові явища та процеси на основі застосування фундаментальних принципів, теоретичних знань і прикладних навичок здійснення маркетингової діяльності (ПРН 2); збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та маркетингові показники, обґрунтовувати управлінські рішення на основі використання необхідного аналітичного й методичного інструментарію (ПРН 4); визначати функціональні області маркетингової діяльності

ринкового суб'єкта та їх взаємозв'язки в системі управління, розраховувати відповідні показники, які характеризують результативність такої діяльності (ПРН 6); уміти проводити аналіз діяльності підприємства, визначати рівень його конкурентоспроможності, обґрунтовувати рішення щодо розширення асортименту основних і додаткових послуг, використовуючи програмні засоби обробки ділової інформації (ПРН 11); розробляти пропозиції щодо формування і вдосконалення товарної, цінової, збутової політики підприємства з урахуванням максимального задоволення потреб споживачів (ПРН 18).

Здобувач освіти має **розумітися** на таких питаннях, як: основи поведінки домогосподарств і фірм на ринку; основи теорії споживчої поведінки; теорію фірми; типові види конкуренції на ринках; теоретичні аспекти ринку праці; основи аналізу підприємницького ресурсу країни і що стоять перед ним проблем; основи використання знань, як економічного ресурсу; теорію капіталу та інвестицій; теоретичні аспекти впливу природних ресурсів на економічний розвиток. **Уміти:** будувати криві попиту; розуміти основи аналізу витрат; розрізняти види конкуренції; орієнтуватися в ключових поняттях ринку праці; розрізняти форми бізнесу; використовувати методологію дослідження економічного ресурсу; розбиратися в структурі ринків капіталу; використовувати методологію аналізу природної ренти.

Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1 Мікроекономіка, ринкова пропозиція та попит

Тема 1.1 *Предмет і метод мікроекономіки*

Види теоретичного аналізу економічних систем. Поняття і сутність основних видів теоретичного аналізу економічних систем. Мікроекономіка як наука. Основні проблеми мікроекономіки. Рідкість як ключова проблема мікроекономіки. Раціональність як принцип поведінки суб'єктів господарювання. Головне завдання мікроекономіки як навчальної дисципліни. Сутність і визначення ринкових структур. «Дерево економіки» і його складові. Головний конфлікт в області економічної теорії ХХ в. Теорія додаткової вартості К. Маркса і маржиналізм. Мікроекономіка і сучасність.

Тема 1.2 *Теорія граничної корисності та поведінка споживача*

Поняття корисності, кардиналістська і ординалістська функції корисності. Мікроекономічний аналіз поведінки індивіда-споживача. Поняття корисності блага. Корисність як здатність блага задовольняти потреби. Сутність і поняття антиблага. Функція корисності. Два основних підходи до формалізації вибору споживача Кількісна (кардиналістська) і порядкова (ординалістська) функції корисності. Поняття граничної і сукупної корисності. Закон спадної граничної корисності. Принцип раціональності вибору споживача. Умова споживчої рівноваги і його математична інтерпретація.

Тема 1.3 *Моделювання поведінки споживача на ринку товарів*

Поняття кривих байдужості і їх побудова. Бюджетні обмеження. Гранична норма заміщення і її економічний сенс. Побудова лінії «дохід - споживання». Блага з нормальною споживчою цінністю і блага з низькою споживчою цінністю. Зміна нахилу лінії «дохід - споживання» в залежності від виду споживаного блага. Використання лінії «дохід - споживання» при побудові лінії Енгеля. Економічний сенс лінії Енгеля. Лінія «ціна - споживання» і її економічний сенс. Різновиди лінії «ціна - споживання». Використання лінії «ціна - споживання» при побудові лінії попиту. Ефект заміни і ефект доходу. Реакція ефекту заміни і ефекту доходу в залежності від зміни ціни споживаного блага у випадках з благами нормальної споживчої цінності і благами з низькою споживчою цінністю. Поняття цінності та вартості блага. Надлишок споживача і його сутність

Тема 1.4 *Мікроекономічна модель підприємства*

Підприємство як виробничо-ринкова система. Складові елементи підприємства як ринкової системи. Фактори виробництва та їх визначення. Миттєвий, короткостроковий і довгостроковий періоди аналізу діяльності підприємства як ринкової мікросистеми. Монопродуктовні і поліпродуктовні підприємства. Основна мета діяльності підприємства. Система цілей діяльності

підприємства на ринку. Технологія як сукупність знань про технічні засоби здійснення виробничого процесу. Ефективність виробництва. Технологічна і економічна ефективність. Виробнича функція і її визначення. Однофакторна виробнича функція. Поняття сукупного продукту, середнього продукту і граничного продукту. Поняття витрат виробництва, виручки і прибутку як параметрів мікроекономічної моделі підприємства. Бухгалтерські й економічні витрати виробництва і їх сутність. Явні (очевидні) витрати виробництва. Поняття сукупних, середніх сукупних і граничних витрат виробництва. Поняття сукупного доходу і сукупного прибутку. Нормальний прибуток та її економічний зміст. Граничний дохід і його сутність.

Тема 1.5 *Варіації факторів виробництва та оптимум виробника*

Однофакторна виробнича функція. Двухфакторна виробнича функція. Поняття ізокванти та ізокости. Гранична норма технологічної заміни. Умова мінімізації витрат. Закон спадної віддачі (продуктивності) змінного фактора виробництва. Ізоквантна варіація факторів виробництва. Виробнича сітка. Гранична норма технологічної заміни (MRTS). Постійний, регресний, зростаючий ефекти від масштабу виробництва. Рівновага виробника. Еквімаржинальний принцип, або принцип рівності зважених граничних продуктів. Умова мінімізації витрат виробника. Лінія зростання.

Тема 1.6 *Ринкова пропозиція*

Поняття пропозиції. Обсяг (величина) пропозиції. Цінові та нецінові фактори, що визначають величину пропозиції. Функція пропозиції. Поняття ціни пропозиції. Сутність закону пропозиції. Дві форми вираження закону пропозиції: шкала пропозиції і крива пропозиції. Основні компоненти, що лежать в основі кривої пропозиції. Побудова кривої пропозиції і її характер. Зміна пропозиції і чинники, що його визначають. Рух уздовж кривої пропозиції і переміщення по кривій пропозиції. Еластичність пропозиції. Коефіцієнт еластичності пропозиції. Еластична, нееластична пропозиція і пропозиція з одиничною еластичністю. Фактори, що визначають еластичність пропозиції. Індивідуальна і галузева (ринкова) пропозиція.

Тема 17. *Ринковий попит*

Основні положення теорії попиту та пропозиції. Функція попиту. Обсяг (величина) попиту і умови, в яких формується попит. Основні детермінанти попиту. Цінові та нецінові детермінанти попиту. Теоретичні основи побудови лінії попиту. Закон попиту і його сутність. Реакція попиту на зміну ціни. Зміна обсягу попиту і зміна умов попиту. Еластичність попиту та її визначення. Коефіцієнт еластичності попиту за ціною і за доходом. Еластичний, нееластичний попит і попит з одиничною еластичністю. Коефіцієнт дугової еластичності попиту. Залежність сукупної виручки від еластичності попиту. Коефіцієнт перехресної еластичності і його застосування.

Модуль 2 Ринок та його регулювання

Тема 2.1 *Ринок досконалої конкуренції*

Досконала конкуренція і її характерні риси. Ринкова рівновага і фактори, що її порушують. Рівноважна ціна і рівноважна пропозиція. Зміна ринкової рівноваги і її економічні наслідки. Кожен окремий продавець на ринку досконалої конкуренції як «price-taker». Еластичність попиту на продукцію конкурентного підприємства. Умова максимізації прибутку на ринку досконалої конкуренції.

Тема 2.2 *Монопольний ринок*

Сутність і види монополій. Вхідні бар'єри на ринок. Об'єктивні причини формування монополій. Вплив розвитку науки, техніки і технології на утворення монополій. Типи монополій. Закрита монополія. Природна монополія. Відкрита монополія. Чиста монополія. Монопольна влада. Максимізація прибутку в умовах монополії. Вплив еластичності попиту на ціну монополіста. Економічні умови цінової дискримінації. Види цінової дискримінації. Соціальний і економічний збиток монополії. Коефіцієнт Лернера. Розмір шкоди, викликаной монополією по Хербергеру. Способи боротьби з монополізацією економіки. Чисті і загальні витрати від монополії. Антитрестівське законодавство: світовий досвід та досвід України.

Тема 2.3 *Олігополія*

Поняття і сутність олігополії. Ознаки олігопольних ринків. Вхідні бар'єри на олігополістичний ринок. Коефіцієнт концентрації. Індекс Херфіндаля. Олігополістичні цінові війни і причини, що їх викликають. Моделі олігополії. Цінове лідерство. Часткова монополія. Моделі поведінки дуополістів на ринку. Дуополістична рівновага. Дуополія Курно. Дуополія Бертрана. Рівновага Штакельберга. Олігополістичне рішення Боулі. Модель Феллнер. Модель Свізі. Модель Гойса. Теорія ігор при аналізі олігополії. Види ігор та їх класифікація. Економічна ефективність олігополії. Максимізація прибутку в умовах олігополії.

Тема 2.4 *Ринок монополістичної конкуренції*

Монополістична конкуренція: поняття та сутність. Особливості ринку монополістичної конкуренції. Визначення обсягу виробництва і цін в умовах монополістичної конкуренції. Попит на продукцію монополістичної фірми. Відмінності попиту в умовах монополії, на ринку досконалої конкуренції і ринку монополістичної конкуренції. Залежність еластичності попиту від кількості конкурентів і диференціації продукту. Короткострокова і довгострокова рівновага монополістичної конкуренції. Нормальний прибуток і надприбуток на ринку монополістичної конкуренції. Економічні наслідки монополістичної конкуренції. Надлишкові виробничі потужності при монополістичній конкуренції. Мінімізація збитків в умовах монополістичної конкуренції.

Тема 2.5 *Ринок праці*

Праця як головний і вирішальний фактор функціонування економіки. Основні фактори пропозиції праці. Поняття пропозиції праці. Праця як соціальний фактор. Вплив на мобільність праці неекономічних факторів. Мета пропозиції праці. Ефект заміщення і ефект доходу на ринку праці. Поняття і сутнісні риси ринку праці. Поняття і види заробітної плати. Цінність праці як фактора виробництва. Формування ціни праці в умовах досконалої конкуренції. Поняття ставки заробітної плати і доходу. Реальна і номінальна заробітна плата. Пропозиція праці на ринку досконалої конкуренції. Поняття граничної норми заміщення дозволля доходом. Двостороння монополія на ринку праці і її наслідки. Область можливої угоди на ринку двосторонньої монополії. Роль профспілок на ринку праці. Модель моносонії на ринку праці. Двостороння монополія на ринку праці.

Тема 2.6 *Ринок капіталу*

Поняття і сутність капіталу. Основні форми капіталу. Фізичний і людський капітал. Основний і оборотний капітал. Поняття фондів. Позичковий відсоток і інвестиції. Номінальна і реальна процентні ставки. Визначення ставки відсотка в короткостроковому і довгостроковому періодах. Рівновага на ринку капіталу в довгостроковому періоді. Поняття і сутність інвестування. Фізичний і моральний знос капітального блага. Гранична норма окупності інвестицій. Поточна (справжня) теперішня вартість. Земля як фактор виробництва і об'єкт купівлі-продажу. Абсолютна нееластичність пропозиції землі. Поняття поточної вартості майбутньої земельної ренти. Основні форми ренти. Економічна і диференціальна рента.

Тема 2.7 *Загальна рівновага та економіка добробуту*

Поняття стійкості рівноваги. Проблема стійкості ринкової рівноваги. Асимптотична стійка рівновага. Рівномірні, «вибухові» і «затухаючі коливання». Глобальна та локальна стійкість. Варіанти глобальної та локальної стійкості. Л. Вальрас і А. Маршалл про стійкість ринку. Динамічна модель ринку. «Павутинообразна» модель ринку. Нестійка рівновага. Рівномірні коливання навколо первісного значення ціни. Еластичність попиту і пропозиції як головні причини стійкості або нестійкості ринку. Вплив держави і приватного бізнесу на стійкість рівноваги. Аргументи за і проти втручання держави в функціонування ринку: підходи кейнсіанців і монетаристів.

Тема 2.8 *Регулювання ринку*

Роль держави в ринковій економіці. Функції держави. Державне регулювання ринку. Економічні важелі втручання держави. Податки і дотації як економічні важелі втручання держави в економіку. Фіксовані ціни. Встановлення податків. Види податків. По товарні податки. Вплив

податків на ринкову рівновагу. Розподіл податкового тягаря. Еластичність попиту і пропозиції як чинники, що визначають розподіл податкового тягаря. Дотації. Вплив дотацій на розподіл податкового тягаря. По товарні дотації. Економічне утриманство.

Засоби діагностики результатів навчання, методи їх демонстрування

Засоби діагностики результатів навчання включають: виступ з основних питань; доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ; усна наукова доповідь, презентація результатів виконаних завдань та досліджень; участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття (круглих столах, ділових іграх тощо); аналіз джерельної і монографічної літератури; письмові завдання (тестові, контрольні, підсумкові модульні, індивідуальні творчі роботи тощо); реферат, есе (письмові роботи, оформлені відповідно до вимог).

Форма підсумкового контролю – письмовий екзамен

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Мікроекономіка / В. Базилевич, К. Базилевич, А. Ігнатюк, С. Слухай С. Київ : Знання, 2008. 680 с.
2. Довгаль Г.В. Мікроекономіка : учеб. пособие. Киев : НУА, 2008. 252 с.
3. Макаренко П.М., Попова Т.В., Васильченко О.О. Мікроекономіка: навч посіб. Мелітополь: Люкс, 2013. 432с.
4. Поплавська Ж.В., Крива О.Й. Мікроекономіка: навч. посіб. Київ : Алерта, 2016. 284 с.
5. Федоренко В.В. Макро- та мікроекономіка: теоретичні аспекти. Київ : Алерта, 2013. 728 с.
6. Ястремський О., Гриценко О. Основи мікроекономіки. Київ : Знання, 2007. 582 с.

Додаткові

7. Базилевич В., Ільїн В. Метафізика економіки. Київ : Знання, 2010. 925 с.
8. Вечканов Г.С., Вечканова Г.Р. Мікроекономіка. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 256 с.
9. Вініченко І.І., Дацій Н.В., Корецька С.О. Мікроекономіка: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 272 с.
10. Задоя А.О. Мікроекономіка: курс лекцій та вправи. Київ : Знання, 2005. 211 с.
11. Косік А.Ф., Гронтовська Г.Е. Мікроекономіка: навч. посіб. Київ : УДУВГП, 2004. 400 с.
12. Мікроекономіка: навч. посіб. / А.О. Задоя та ін. ; за ред. А.О. Задоя. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2008. 220 с.
13. Наливайко А.П., Азьмук Л.А., Банщиков П.Г. Мікроекономіка. Київ : КНЕУ, 2011. 446 с.
14. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: навч. посіб. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2015. 348 с.